REVISTA PINDUL

ANUL I.—No. 1. 15 NOEMBRIE 1898

REVISTA PINDUL

TU LIMBA AROMÂNEASCĂ

SUB DIRECŢIUNEA UNUI COMITET

APARE UNĂ OARĂ PI LUNĂ | ABONAMENTUL 12 FRANCI PE AN

Redacţia: strada Cerculuĭ No. 4 la Dl. Nuşi Tulliu.

CĂTRĔ ARMÂNĬ

Fraţĭ Armânĭ, din dipărtarea la care nĕ aflăm, dispărţiţĭ di voĭ di munţĭ analţĭ şi mărĭ fără di fund, noi aeşti — tinirĭ Armânĭ carĭ astăzĭ bănám diparte di a vostru sin — un graiu avem tra s'vĕ aspunem.

Graiulu a nostru, graiu dĭ vreare şi di dor easte, graiu çe di tu inimă 'l siçirăm, şi cu cundiilu vĕ-l pitreaçim.

Carĭ hiţi voĭ, fraţĭ Armânĭ, di toată lumea se ştie: limba voastră, adeţĭle a voastre, muşatlu port a vostru, numa făloasă çe di ete o purtaţĭ, aspun di iu vĕ trageţĭ, di iu aveţĭ vinită, carĭ hiţĭ, cum v'aclimaţĭ. Siminţă dit Italie adusă, curat arĕmase tiplu a vostru, cum curat easte vimtul di munte çe adileaţĭ, cum curată easte apa di isvure çe beţĭ.

Munţilĭ iu şideţĭ, cămpurĭle çe cutrieraţĭ, poartă murminte di a vostror părinţi nu de azĭ, nu di aerĭ, nu di an şi di anţĕrţ, ma di ete 'ntregĭ.

Sum loclu çe călcaţĭ zaçe cinuşa străuşaticlui armănescu, străuşatic ca şainili a Pindului digionĭ, străuşatic çe avu căpitănatele a lui avzite, străuşatec çe nĕ alăsă a nouă, vlăstarele lor, ȣistearea açeama scumpă çe se-acliamă «limba armăneascā» ȣistiare çe nu se-acumpĕră ni cu malamă, ni cu ȣiamantă. Limba çe sburĭţi cu a vostri ficiorĭ easte ca una carte dişclisă cu grae di hrisafe, easte cartea-açea ma muşată çe aspune că a vostru sânge easte sânge curat latinescu, sânge di amirazĭ piste amirazĭ tu timpul di unā oarā: Roma di pri şeapte goline easte arborle di la cari vĕ trageţi, lumăchĭle 'mpline difrunze până astăzĭ, hiţi voĭ, fraţĭ Armânĭ.

Cu toate vimturile çe 'nĕ bătură, cu toate furtunile şi cu tot cataclismolu çe piste caplu a Armănluĭ au tricută, astăzĭ, armănescul popul cu fuduleaţă şi cu frămtea anăltată poate ca s'ȡică: Fui, hiu şi va s'hiu.

Bună ma, ca s'him şi di aȡĭ nainte, lipseaşte un lucru s'nu agărşim: lipseaşte s'nĕ apĕrăm limba după cum străuşili o apĕrară, că limba noastră, fraţĭ Armînĭ, muşata limbă armănească, easte açea cama scumpă a noastră aveare. Străuşili o apĕrară cu sângele a lor, noi cu cundiilu s'o apĕrăm: că astăzi, cu cartea şi cu 'nviţătura putem ca să alăsăm la nipoţi şi strĕnepoţi ȣistearea çe auşili cu giuneaţa ne o alăsară.

Ca frunza şi ca spuza s'hibă duşmănili a noştri tot nu va poată s'nĕ asvingă când cu cheptu bărbătescu va nĕ alumtăm tră graiulu çe părinţili nĕ deadiră şi Dumniȡeu nĕ hărăzi.

Un lucru s'avem tu minte: limba armănească easte graiulu dulçe şi muşat cu cari mamele nĕ alăptară şi nĕ ligănară tu sărmăniţă; s'nu agărşim că limba easte istoria-açea ma bună la unā naţiune. Iu limbă nu easte, cum cu puteare easte istorie ca s'hibă?... După cum siminăturile fără di ploae s'usucă, tot aşi un popul fără di părintescul graiu cheare di piste loc; după cum cămpurile niarate di plug nu daŭ frupte, tot aşi un graiu nilucrat şi apĕrnisit se-astinge.

Ghine ştim, că astăzĭ, graiulu armânescu easte nilucrat şi neavut: bună ma, după cum di unā bucată di marmură niciopliță poţi ca s'façi unā albă şi muşată statuă (agalma) când mastur bun eşti, tot aşi poţi după timpu ca di unā limba mică şi nichiptinată unā mare şi 'mplină di muşuteaţă limbă s'façi.

Apoia zĭsem, că limba easte istoria unui popul, semnul că băneazā. Fără di nĕsă populu

easte mortu, easte aştersu di tu a lumileĭ carte. Tu loc di Armân, istoria după ani va lu-acliamă Grec, Sărbu, Vurgar, Uvreu cara s'vreţĭ.

Fraţi Armâni, ună paradigmă s'vĕ aduçem: Ai un muşat straniu di hrisafe. Macă lu-alaşĭ tu cufĕr fără s'lu scuturi totuna nu se-aleage çiva di nĕs că ţi-l mâcă moliţa. Aḑi 'l paşte ma puţin, mâne ca ma multu, păimăne ninga ma multu şi s'distramă. Ţĭ pare arĕu ma di geaba. Çe moare nu anviază.

Tot aşi şi cu a noastră limbă. Duşmănili, cari sunt moliţa a Armănismuluĭ, nĕ pascu aḑi, nĕ pascu mâne până cându s'nĕ chiară.

Tră açea, diştepţi lipseaşte s'him, gioni şi inimă bărbătească, s'avem, s'nu păţăm ca liundarlu pripatlu di moarte di cari toţi zuzuli şi-aridea.

Astăzi, când videm că toată lumea miarge tră năinte, astăḑi, când tot omlu s'dişteaptă cu graiulu părintescu, astăḑi, când armânlu are ahâţĭ duşmani cari lu-aveagle să-li smulgă din gură limba străuşască, astăḑĭ, fraţĭ Armânĭ, a nostru popul di toţi ma napoĭ s'arĕmână?... Nu easte aruşine?... Nu easte crimă?...

Arĕspândiţĭ şi avinaţĭ cum sînt Armănili di pângănili duşmanĭ cari vor să-l smulgă ca lilicea di tu arădiçină, un lucru se-aibă tu minteaalor: invitătura.

Invitătura easte căndila di malamă cari aguneaşte 'ntunicimea şi-ţĭ lumineazã casa şi-ţĭ lumineazã icoana. Casa noastră easte armănismul, icoana noastră easte limba armănească, căndila di malamă învitătura s'nĕ hibă.

Populu care după 'nvitătură şi limbă xeană s'lia chiarde calea 'ndreaptă după cum o chearde căravea fără busolă; după nĕs çiva nu armâne cum çiva nu armâne di soare după çe noaptea cade.

Tra s'nu chirdem calea 'ndreaptă, tra s'nu chirdem calea armănească, noĭ aceşti—tineri cari aḑĭ diparte di patria mamă bănăm—avem mare dor, ca după a noastre puterĭ, lumină s'façim iu 'ntunerec şi negură zaçe.

Tră acestu lucru, fraţĭ Armânĭ, façim ună Revistă, «Pindul» acliemată, tu cari să scriem şi să scrieţĭ toţĭ câţĭ aveţĭ dorlu neastimtu ca s'vĕ virsaţĭ foclu di tu inimă tu a vostru graiu muşat.

Se-aste că nu putem s'façim ma multu di cât străuşili au faptă barem s'nu lĕ agărşim limba tră care mulţĭ se-alumtară şi mulţĭ muriră.

Ştim că sînt Armâni cari îşĭ vind limba ca Iuda pri Hristolu, bună ma avem speranţa ca după timpu tuturma di tu cari se-arăspândiră să 's'toarnă. Di se nu, ficiorili va-li blastemă şi armănismul va-li furisească.

Fraţi Armâni, armâni di iu bat patrule vimfuri, Revista «Pindul» ca ună vatră s'hibă trĕ noi toţi şi ca ună fumealie di la nĕsă s'nă 'ncălzim. Hristolu ḑise: Kathe milete tu limbaalei sa s'lumineazã. Armâni, nu agârşiţi sboarele açilui çe pri cruçe muri, di picate ca s'nĕ ascapă!

Revista „PINDUL“

MOARTEA UNUI BUN PATRIOT AROMAN

Scrisorile çe luăm din patria noastră nĕ aduc mult învirinata hàbare, că acel cama bunlu Aromân din Vilayetul a Sărunălei (Saloniculuĭ) muri in Veria la 18 Octobre 1898.

Aestă hàbare umplu de jale inimele a tutlor, cari cunoscură pe aest barbat mare şi-l vizură cu çe dor di inimă şi cu zel lucra trăghineaţa a bisericilor şi a sculiilor. George Hagigogu ţinu sus pandera a aromanimileĭ in timp de 27 ani. El' putu s'disclidă şcoală aromânească in oraşul Veria, cu tută zizania Archiereuluĭ grec. El lua bisericile şi şcoalele comunale din Selia şi Xirolivad din mănele a Grecilor şi li dédi Aromânilor.

In chestia Episcopatuluĭ fu alept ca delegat din partea Aromânilor din Vilaetul Salonic. Easte singurul care profetisă inca de la 1892 că nu s façe çeva, până când va s'amestică omenĭ, carĭ n'au interes, ca si sfacă Episcopat Chrestin ortodox.

La 1896 George Hagi Gogu scoase în calitatea lui de preşedinte a delegaţilor, un firman, ca pe nincă mulţi greçi şi bulgarĭ i s'hibă priimiţĭ ca bursierĭ la unul din liceele otomane din Constantinopol şi cinci feciorĭ aromânĭ. Până astăzi nu s'feçi çeva şi causa este, că George de atuncia s'lânḑezi şi alt verun nu se interesă.

Inainte ca aest luçeafer s'ascapită din lumea aestă tamam in dimineaţa a ziuleĭ, cănd lipsia şi da sufletul in măneli luĭ D-ḑeŭ, vru şi s'lia adio de la toţi, aclemându-luĭ ma năitea pe mult bătrâna lui mamă:

«Adio, mult scumpa mea mamă, da-mĭ mâna «sţi-o baş tr'açea di ma 'napoi oara şi ti părăcal- «sesc s'nu plânge. Dumneḑă çe façe éste bună «faptă. El véde că nu hiu tră tu aestă lume şi mi «acliamă la alantă. Iar aţia va s' ţi da puterĭ, ca' «s'béaĭ, tora la bătrâneţe, scafa aeste de moarte.

Câtră soţia luĭ.

«Adio, mult duruta mea soaţă. Mĭ pare areu, că «anĭ întregi ti tuchişĭ avviglinda-lui ziuă şi noapte «la caplu a meŭ, ca s'mi vezi sănătos. Ma afuri- «sita de lângoare fu multu fărmacoasă (veninoasă) «şi Dumnează nu vru ca mutrita ta s'hibă respla-

«tită. Părigorisete cu schunchilĭ a nostri hili şi «hilie.

Cătră hilĭ a lui.

«Viniţi, vruţili a mei hilĭ, s'vĕ baş şi să vĕ ghine-«cuvêntez. S'vreţi ş' s'ascultaţi pe mama voastră. «Şi lacrimele nu l'alăsara si sborască cama multe.

Cătră fraţi :

«Duruţiĭ meĭ fraţi, veniţĭ să vĕ zic adio, trătotna «adio. Viñi oara s'faceţĭ şi voĭ tră mine, ce eu «feciu tră voi, di când tatăl a nostru nê alasă. La «voia las fumilia mea. S'n'agarşiţi aeste trei sboare : «lucru (muncă) iconomie şi răbdare s'hibă călauza «voastră.

Cătră notabili Aromâni :

«Buni patrioţi, nu éste departe oara, când va «s'fug trătotna de pe aestă lume. Băterile inimeĭ «mele îmi zic s'bitisescu ună oară cama agonia cu «adio de la voi. După cum vedeţĭ buzele mi si «fripseră, limba îmĭ si uscă, iar caplu va si s'culcă «pi capitañiilu di moarte. Tr'çea tindeţi mânile a «voastre ca s'vĕ zic, adio fraţi, adio bunĭ patrioţi. «Macă vreţi s'vĕ aduceţĭ aminte de mine, un lucru «caftu de la voi : *S'hiţi iotna uniţi şi s' v'ajutaţĭ un «cu anantu*. Mărili s'apără pi açeli micili, iar aesti «si ascultă di açeli mărili. Cu aest trop maşi, va «puteţi s'ţineţi de fêrnu pi duşmănili a noştri, cari «sciţi câte ne au faptă ca s'nê smulgă din gura «limba noastră părintească. Faceţĭ aşi, ca numa «de Aromân s'hibă totna sus. Liertaţi-mi, lierta-«ţi-mi că nu ma pot sisburăscu.

Aşi 'şĭ déde sufletul la Dumneză, George Hagi Gogu, inaintea fumialieĭ şi a patrioţilor.

Era pe la orele 12 a le seră, tamam când soarele ascapită tu grădina al Dumneză, lăsând ca după năs s'vină intunecoasa noapte peste loc.

Ca cum după ascapitata a 'şoarluĭ veni intunericul pisti loc, aşi după moartea luĭ George Hagi Gogu veni invirinarea şi jalea in inimele Aromânilor.

Aesta hăbare ea sfulgul s'arespândi in veria şi horile di avèr liga. Toţi Aromânili di Selia, Xirolivad şi d'aliurea s'agonisiră s'ŏină dadun cu prefţilĭ şi cu dascăliĭ lor.

La 19 Octobre, ziua de imormentare, întreg oraşul Veria era inviscut cu jale (doliu) mare. Tuti măgâsiile şi duchenurile eraŭ inclise.

Tuţi Armânli, tuţi Turcilĭ şi Uvreiĭ din Veria însoţiră mortul până la casa luĭ de tută eta. Pe mormânt după bitiserea ceremonieĭ funebre de către prefţili armânĭ s' depuseră şi treĭ curoane :

Una din partea nobililor, una din partea terilor şi una din partea corpuluĭ didactic român cu inscripţia Neobosituluĭ luptător pentru emanceparea şcóleĭ şi a bisericeĭ Aromânescĭ, George Hagi Gogu, Regrete eterne.

Unul din institoriĭ românĭ ţinu discursul următor :

Invirinată adunare !

«Vinim tuţi aoaçe, tu mesea di sghicute şi di «plângerĭ fără curmare, că acel, care până a erĭ «nêînviţa cum s' facem şi cum s' adrăm tră bunlu «a nostru şi a patrieĭ, s' astimse tră totana din «lumea aestă.

«Cum s' nu plângem, cum s' nu jelim, când armâ-«nem orfañĭ de un părinte cari nu fruntisia maşi «tră fumialia luĭ, ci tră tuţĭ noĭ !

«Cum s' nu nê învirinăm până tru hicate, când «el nu véde lacrimile anoastre, nu avde sboarele «anoastre !

«George adio şi calea ambar de la prefţĭ, das-«cali, Armânĭ, Turcĭ, Uvreĭ şi singurul grec Dr. «Demosteno, că ananţĭ nicĭ după moarte nu ti «liartă, că aşa lê ordoană marea biserică ortodoxă ! «Pi çe mâni putridi ajunse ortodoxismul !

«Voi pulli asburatorĭ şi voi vinturi furtunoase, «carĭ vĕ duceţĭ pisti tot loclu in bate inimă aro-«mânească, aspuneţĭ, că luceafărul Aromęnilor din «Veria ascapită (apuse)» !

Doamne, Dumnezale, ascultă slaba noastră boaçe, şi bagă pe sufletul acestuĭ martir Aromân în Paradisul nemurireĭ, că totna te a mărit pe tine, făcânda-luĭ vrearea ta.

Un Aromân de la Pind.

CĂTRĔ VIMTU

Bate, vimtu, bate
Lacrimile s' mi usuçi,
Cânteclu-mi di jale
A velă să-mi lu-aduçi :
Mama să şi-l avdă,
Să-l avdă vruta-mi sor,
S'mi plângă amĕndoaule
Cu suschir şi cu dor.
Bate, vimtu, bate
Pi tu păduri di brad,
Că graiulu ţi când ascultu
Pi mintuire cad.
Mi-aduc aminte lailu
Că-s xen tu-aestu loc
Şi-mi cură lacrimi calde
Ca chicuta di foc,
Bate, vimtu, bate
Că mâne poate s'mor
Şi tine va-mi mi plânge
Tu loc di frate ş sor ;
Di nêşi că-mi mi dispartu
Ariuri. munţi şi mări
De-aoaçe până-Avelă
Sînt lungi dipărtări.
Bate, vimtu, bate
Că multu mi-easte-amar,
Di trei añi nu-am avzită
Un graiu di picurar :
Ni cântec di fluearā,
Ni clopote di oi
C'amări di pânze 'mpline
Sînt nolgica di noi

. . . .

Bate, vimtu, bate
Că multu mi-easte-amar
Bate nica astăzi
Şi dumi-te calea-ambar.

Nuşi Tulliu

ARMÂNA

Di tu munte una-Armână
S'dipunea cu burla'n mână
Apă s'lia di la fântână
Trala lila lila la.

Ma un tinir picurar
Şi-o-anzări di la cutar,
L'işi 'n cale cu-a lui căñi
Şi-o băşă la făçi ş'la mâñi
Trala lila lila la.

De-aruşine laea-Armână
Naltă, sceltă ca cadână
Lânçiză nă săptimână
Trala lila lila la.

Şi trişi astăzi dimineaţă
Se-aspilă cu ghiuls pri faţă
S' nu-s cunoască că-ĭ băşată
Tu viçine ş' tu suţată
Trala lila lila la.

N. Tullius

COMERCIUL ŞI INDUSTRIA LA ARMÂNII MACEDONENI

Ca să ştim çe easte comerciul şi Industria şi câtă mare putere dau uneĭ naţiunĭ (milete) aeste două lumăchĭ, carĭ aduc ghineaţa oamenilor şi 'nvârtuşirea naţiunilor, — când ele s'lucrează cu ună bună sistimă — lipseaşte s' n'arucăm oclilitu istorie.

Nica di tu timpurile açele vecli—ninte de Hristos—videm că naţiunile açele cama miçĭ şi cama slabe, ajiumseră s'bată naţiunĭ marĭ şi sănătoase. Câçe? Că erau avute şi aestă avere o amintară cu comerciu — Cartaginea (Carhidon) — ună politie pe coastele Africeĭ — avută multu ajiumse s'bagă açea cama mare frică a le Rome—capitala de astă zĭ ale Italie—de care tu açel timp trimbura lumea 'ntreagă şi se 'nclina la ea.

Greçlli, şi nêşĭ făçea un mare comerciu tu açel timp, şi 'l timsiră aproape până tu jiumitate de Italie şi de care sibepé açea parte ale Italie s' clima atumçea, «Grechia mare».

Macă greçlli nu avea ta s' facă cu ună naţiune ca açea a Romanilor-mare, 'nviţată şi politipsită, s' cunoştea ghinesli a comerciuluĭ, ma astă-zĭ çe lipseaşte s' ziçem noĭ, când dreptul açelui cama sănătos chiru şi tu loclu a lui veni *lucrul* şi *inteligenţa?* Astă-zĭ, oamenlĭ açelĭ cama avuţĭ şi naţiunile açele cama sănătoase, sunt açele carĭ fac comerciu mare şi Industrie bună —Naţie fără comerciu şi fără Industrie, easte naţie moartă.

Armânĭĭ din Macedonia, Epir, Albania şi Thesalia, ninte, fură nihiamĭ fuduli şi nu prea li-arăsea s' facă comerciu, ma aestu lucru nu lipseaşte s' nĕ mĭră-Aestă fudulie-armânli oclironomisiră de la păpânli a-lor Romani. Ma astă-zĭ siastică n'arucăm oclĭĭtu toate politiile açele mari—iu sunt armânĭ: Larssa, Tricol, Têrnav, Armiro, Durus, Avlona, Vilarde (Berati), Tirana, Elbassan, Nsearu (Seres), Cavala, Sărună (Salonic), Velis, Scopia, Bitolia, Grebena, Corcea etc., videm că comerciul şi Industria, în mare parte easte tu mânle-a armânilor.

Ma çe lipseaşte s' ziçem ti armânli de la munţĭ, carĭ se ocupă-cama mult-cu creşterea oilor şi a cailor? Ca să-şĭ facă çineva ună idee de producţiunile armânilor de la munţĭ, n'are de cât să s' ducă la pănăghirlu de Coniţa, care s' cliamă Pazaropulo şi la açel de Grebini şi acolo vas s' veadă armânĭ şi armâne carĭ dipun di tu munţĭ cu mulele a-lor-muşate ca stéle—'ncărcate că tute ghinesli: şiacurĭ, scutic, tâmbărĭ lucrate, chelimurĭ, iambule, (sazme), pârpozĭ şi altele. Apoĭ suvatea açea cama bună, caşurile, cascavalurile, untul şi urdele açele cama bune le afli acolo şi comercianţiĭ di tu alte amirările vin şi le acumpără.

Cu părere de arău, puţinĭ sunt armânileĭ cifciazĭ, carĭ lucrează loclu şi aeştĭ sûnt armânlĭ di tu Miuzăchee, Grabova, Béla, Şipisca şi tu maĭ multe hori armâneştĭ aproape de Sărună — şi sibepea că armânlĭ nu lucrează loclu, easte, că elĭ stau la munţĭ şi açelĭ de tu politie daŭ la Vurgărĭ de lucrează agrele lor.

Cum videm, armânlĭ de la noĭ aŭ harismati bune şi sûnt cama 'nsus de tute alante mileţĭ de acolo, ma ca s'amintă cama mult cu comerciul şi cu industria, va să spunem niscânte 'nviţăturĭ tu numĕrlu a Revisteĭ care va's vină.

G. Zverca.

SĂRCĂCIANA

E! E! Tu munte strigă
Muşata Sărcăciană
Şi căprile s'alină
Anarga-anarga'n zeană.

Năsrânte-ori arucă
Cârliglu după eale
Ş'cântândalui le scoate
La treile fântâneale.

Aclo şi-o bate vintul,
Un vint di primăveară,
Birbilu ş' pitpulaclu
Ma-li cântă di cu seară.

La stani picurarili
Tri nîsă tot sburăscu,
Tre arusa Sărcăciană
Căşarili ma-şi glărescu.

Că faţa-li easte albă,
Şi dulçe li-caste graiulu,
Li-aride gura tot-na
Ma nostim di cât Maiulu.

Cănd ѕine la mulgeare
Și celnițili ohtează
Ma s'tindă măna vîrnu
Vîrnă-oară nu culează.

Ea mași cu pulli alghi
Ș'dismiardă mușuteața
Și nibășată-i nica
Trandafilie-lli fața.

Nuși Tulliu

SEARA!

. . . . Seară!
Mușat tu munte-asună un căntec di flucară.
Cupiile trec în zare și geana ma și o-alină,
Din chiñili lăi și-analți arsare luna 'nplină.
Diparte, la turuște, se-alumtă picurarili
Cănd laptele și-l frăngu căntănda lui căşarili.
Doicelnicit trec căcală pri calli çe canda-asboară
A mia mași îmi plănge mărata di imioară
Cănd avdu pitpalaclu cum căntă pritu grăne
Ș'la șoptlu din vale mușatele Armăne,
Çe plăng că oile toate tu Agrafe lĕ luară...
Ah! çe mușată-i seara, ma căt îmĭ pare-amară
Neaspus-alei dulçeame di lună hrisusită.
Ascultu pitruniclea cu inima jelită
Și moartă-mĭ pare canda luçita primă veară.—
Iu easte armănamea?... Çe plănge, o flucară?...

Nuși Tulliu

GHIFTUL ÎN SUIȚATĂ CU ROMÎNUL

Un Romîn, bun di mînă, se feaçi soț cu un Ghiftu, ca s- furĕ nă oae di la stîna unor picurarĭ, cu ligătură s-u mpartă tu doauă părțĭ: Rominul si lĭa carnea și chĭelea, și Ghiftul cĭpițina și mațili. Agĭunginda la oĭ, Rominul sări tu cutar, și ghiftul aviglĭa la gardu. Cîndu Romînul se alumta cu un birbec, un lup intră și sări pristi gardu. Ghiftul, niçi ună, niçi doăuă, lŏ-apucă m-brață și-l ținea ghine. Luplu acĭță să-l mușcă, ma Ghiftul, cridindaluĭ că este oae, îl zdrudea și-lĭ ḑiçea: «Ah, linoasa mea! ah, mușata mea, liptoasa mea!...» Tu soni, carĭ nu putu s aravdă cama multu mișcărli a lupluĭ, aclĭimă pe Romîn și cînd vini aestu ilĭ ḑis e: «dă-lĭ cale, bre, că-ĭ lup!» Carĭ ilĭ deade cale, ghiftul bĭgă s- aurlă: «dua! lupe! dua, lupe!» acși că di boațea luĭ tuțĭ picurarlĭi se diștiptară și tră puțin vrea lĭ-acață, carĭ s-nu fuḑea cu fugă mari. Cîndu se-aflară, Rominul bĭgă s-angĭură pi ghiftu și să-lĭ ḑică: «fuḑiĭ, di-ñ fuḑi inima dit loc, di frică!».

«Am ș-aña» ḑisi ghiftul, «ĭñĭ fuḑi narea tu alumtarea çe feciŭ cu luplu».

DE LA VATRA

ARMÎN'-ARMÎNA Ș-DIPUNEA

Armîn'-Armîna ș-dipunea
inghĭós cĭtră tu vale,
ș- armînlu gĭone se-alină
și ŏ-astilĭé în cale.
«Armîna mĕa, lĕa Armîna mĕa,
d-ĭu viñĭ, d-ĭu nĭ ti dipuñi;
«mușát ĭu calĕa, calĕa ta,
armînă si-ñĭ aspuñi.
— ĭo di la oĭ Armine ѕin
acasă si-ñĭ mi ducu,
s-lĭaŭ pîni și țiruhĭ s-alin,
ș-la picurarĭ s-lĕ-aducu.
— Armînă dă-nĭ un oclĭu laiŭ,
dă-ñĭ nă bîșari Armînă,
țe s-nu u scot dit minti haĭ,
co- arada nă stimînă.
— Ea tradi-țĭ calĕa ș- calĕa mĕa,
alasă-ñĭ-u armîne,
mi ngrŏapă loclu ș-țara țĕa
cînd minduesc țe-arșine-ĭ.

. . . .

Si dusi fĕata a casă-lĭi.
ș- a mumă saĭ lĭ-aspusi
Cum picurarlu ŏ-astilĭé
și oclĭilĭ ilĭ lĭi supsi:
Hiĭ isusită fĕata mĕa
cu hilĭŭ di celnic mari,
«ah tini carĭ nu va-ñĭ ti lĭa,
tut truplu ataŭ nă hari.
— Io cĭelniclu, mamă, nu-l voĭ
pri suflit și pri ñati,
voĭ picurarlu di la oĭ,
cu percĭi nitilĭati.

. . . .

Armîna-Armina sĕ alină
în sus cĭtră tu munti,
ș-Armînlu gĭoni ș-ŏ-aștiptă
la riŭ pri ningă punti.
Dĕ-arșini loclu n- o ngrupă
ma nvinĭță tu față.
ș-cu caplu spinḑurát imnă
ncircată dĕ-amîrĕață.
— «Ia ḑi-ñĭ Armînă, ĭu-ñĭ ti duțĭ,
ș-ĕa ḑî-ñĭ țe hiĭ cirtită,
«Si-ñĭ vindu oĭ j- birbeslĭi tuțĭ
s- ti vindic di jilită».

Graĭŭ z- grĕască ĕa nu p'tĕa di dor
ma-şĭ plîndi di cripari :
«Vor s- mi mirită, vrute, vor
cu hilĭŭ dĭ cĭelnic mari !»

de la Gioga Zisi (cuţitar).

LA FINTINA Ş- LA IZVOR

La fîntînă ş- la izvór,
Trĕaţi un gĭoni cilătór
la izvor !
di ntrĕabă fĕată cu dor,
fĕata cu dor !

— «A lĕa fĕata, fĕată alĕaptă,
fĕată scumpă şi muşată,
fĕata mea !
ţe ñi staĭ ahăt adrată,
scumpa mĕa!»

«Gĭone bun, gĭone ca sŏare,
ţi ţ-u, gĭone, a ta ntribare,
gĭone ca sŏare !
di nu-ţĭ veḑĭ incló di cale,
gĭone ca sŏare».

— «Fĕată, moĭ porumba mĕa,
Dă-ñĭ gura şi faţa ta,
porumba mĕa !
că- ñĭ-arseşĭ moĭ inima,
porumbĕa mĕa !»

— «Gĭone moĭ, gĭone curbane,
să-ñĭ ţă daŭ dao dablŏane,
Gĭone curbane,
Si-ţĭ muntréştĭ, gĭone, di cale,
Gĭone curbane!»

— «Fĕată moĭ, fĕată muşată,
ĭo dablŏani nu ñĭ-li voĭ,
moĭ fĕata mea !
Că-ñĭ voĭ dolĭi oclĭi a tăi,
moĭ fĕata mĕa !»

— «Gĭone laiŭ şi gĭone corbu,
mine a casă cum si-ñĭ ñergu,
laĭ gĭonle a ñeŭ !
bişarĕa cum si ŏ-aştergu,
laĭ gĭonle a ñeŭ !

Macedonia, Cruşova.

AŞTEARNA-ñ, VRUTA, PI SUFATE

Aştĕarnă-ñĭ, vrută, pi sufate,
să durñim ca sor cu frate,
ti ntreb tră ţi-ñĭ ţinĭ cachĭe
tră naŏ añĭ fuḑit diparte
făr un graiŭ, fără nă carte,
fără nclĭinăcĭune, sănătate.
Mută-ţĭ strañile gĭuneşti,
s-ti nveşti cu călugăreşti,
Că tră mne bun nu eşti.

CÂTE FRINḐA AZBOARA VIMTUL

Cîte frinḑă azbŏară vimtul,
Ahînte orĭ ñi tĕ-am băşată.
Pi la ḑeani ş- sufrîmţĕale,
Daŭle mĕare făţĭ a tale,
Dolĭi oclĭi ca dŏaŭă stĕale,
Moĭ lilicĭe di pi meru,
Iñĭ parĭ cîḑută din ţer.

SUFLETE AMĂRĂTE

Ca la treĭ sâhăţĭ diparte di Vovusa, calea çe miarge cătrĕ mult avzîta şi multu veclia Ianina, easte un loc çe Armâñili lu-aclimă Ciuca Roşă.

Aclo, la Ciuca Roşă, nu vezi ca tu alte părţĭ brazĭ analţĭ, ică chiñĭ lăĭ çe văzescu cu-ahântă melankoeie. ică fagĭ muşaţĭ cu umbră dulçe şi arĕcoroasă. Ciuca Roşă easte, putem s'zîçem, ună geană goaleşă. Bună ma, fâre că toate açeale lipsesc din Ciuca Roşă, are alte muşuteţĭ cari o fac s'hibă avzîtă şi alăvdată.

Aclo 'n geană, la Ciuca Roşă, caste ună fântână lacrimă di ŏie, cuvată ca ŏiamanda.

Cărvănarili çe s'toarnă ditu câmpul de Ianina, dit frunzĕle di hicate sorbu unda a raçe ca ghiaţa şi ŏintul avros cu miurismă di livandu. Din Ciuca Roşă oclili mutrescu diparte mult cátrĕ la apus; şi munţlli «çe s'ved cinuşii ică lăi» nzavea albastră par ca nişte lămni dit alte timpuri. Munţlli ale Zogore, Peapingul din Lacă, hoarele çe ş'ved pritu arizîmurĭ ca nişte cuiburĭ albe di pilîcañi, dau ună neaspus di muşată panoramă.

Ciuca Roşă astăzĭ toată zîua mi-armase zuvrăvsită tu minte... Trĕ açea va i vĕ aspun ună multu mică istorie. Era la 1894. Trĕşi 'ngeana di la Ciuca.

Roşă 'ntunecai ună srară. Era primăveară—optu di April. ŏineam di Ianina singur, ca puilu di toamnă. Nu aveam altu şoç afară di sufletlu a meu. Inima mi-era frămtă di jale, frămtea mi-era mplină di mintuirĭ şi buzĕle-mi erau galbene ca marasnedul. Multe zahmeţi ficiureşti aveam traptă până atunçea bună ma nu li băgam tu minte. Di oara aesta mi se părea că scafa se-avea umplută. Nu'mĭ armănea altu çiva di cât s'fug, să-mĭ liau oclili, şi caplu s'nu-ñi tornu cătrĕ multu muşaţlli munţĭ a ginduluĭ trĕ cari astăzĭ toate ziua am idolatrie.

Când aiumşu 'n geana di la Ciuca Roşă eram asudat, curmat, mortu di foame. Maşi vimtul, un vint di primăveară, ca ciuciurare jiloasă şi mplină di nvirinare 'mĭ limpezi puţin mintea mea 'ntunecată di minsuire, 'mi 'nsirină sufletlu a meu nigurat di jale.

Ah! çe dulçe şi çe muşat bătea vimtul prin geana di la Ciuca Roşă! Astăzĭ nica mi se umplu geanele di lacrimĭ când mi-aduc aminte! Era un vimtu lişor, cu amiurismă ca di moscu, un vimt ca di balsam tră arana çe aveam tu suflet!

Munţîli era goli şi singuri că Armăñili cu oile nu se-avea turnară; niçi un suschir di puliu nu se-avza; pitruniclea, birbiilu, mierla, cuclu 'mplin didor nu avea acăţată ningă să-şĭ cântă căteclu cu care umplu pădurile di muşuteaţă şi inimĭle di hăracopie. Nicĭ curiile nu-avea 'nvirzătă ghine, că neaua ninga nu se-avea mutată dit toate locurile. Tu munţîli a Pindulu, Maiulu easte meslu a lilicilor, luna a birbiilor.

Tu singurătatea açea primăvĕratică inima 'nvirinată canda s'lumină şi s'dişclise puţin, cum dişclide çerlu albastru când da harasma cu arls di malama şi perlu di hrisafe. Mi viñe un dor ahântu mare că acaţai tra's cântu un cântec armănescu faptu di mine tu minutele açeale:

Bate vimtul pri tu munţĭ,
Maşi birbiilu nu va s'bată,
Plângeţĭ, ocli, lacrimĭ calde,
Plânge, inima marata....

Cântam singur, cu mutrita chirdută diparte, cătră munţîli iu soarle di cu seară, muşat ca un ficior di amiră ditu cârţî, trimura se-a scapită. Lumina hrisusită çe virsa piste genurĭ părea ca un arlu di malamă tuchită. Munţîli anvĕliţi pritu creaştite dineauă păreau că suntu canda pilixiţi tu marmura açea cama albă din Paros aşiçe alghea şi scântelia 'ndipărtare.

După çe soarle ascăpită, tăçearea părea nica cama mare: părea că mi afla tu ună biserică ditru pustie.

Atunçea un somna dulçe mi fură, geanele mi se ncliseră şi durmii cum doarme ună fleată çe-s mintueaşte la isusitlu alei, cum doarme un puliu după furtună. Căpităñiu aveam mâna 'ndreaptă şi un tălăgan arucat piste mine. Aşi durmia vĕrnă oara c pritu munţĭ şi pri la fântăñi minciunoşili dumnezazi a greçilor şi a romañilor, strauşili a noştri.

După çe dormii vĕrnă jiumitate di oară avzîltu somnu ună tufeche şi mi diştiptai ca scuturat di electrismu. Apoi avziĭună boaçi di picurar: ἔ, ἔ τά ἔρμα.

Mi miram eu singur cându avzîĭ, ca ştiam ghine că turmele nu işiră ningatu munţĭ. Zîş cu mintea mĭ că lipseaşte s'hibă vĕrnă grec dinhoarele çe s'videa naparte, tu arîzîmuşi, ş'mĭ băgai năpoĭ. Ghine ma nu putui ca s'adormu. La rĕsărit avea inşită luna ca uă icoană di foc şi se-anălţa agalea şi muşat pi chipitle di munţĭ, curată şi mintuită ca uă zână ditu pĕrămite. Muşuteaţa ale lune mi-aguni somnul şi canda mi-amăghipsea sufletul. După nĕsă ardea stealile ca nişte căndile di argint şi 'nclidea oclili canda s'nu lĕ cadă lăcrimile di malamă.

Mi sculai 'n ciucioare şi trĕmarea mea mirare vizui nu diparte di mine un foc di curundu aprinsu după cum s'videa. Fără ca s'cherd minut tuchisii si mi duc aclo. Când mi-aprochiaĭ vizui ningă foc doĭ oameñĭ: un auş ca di 60 di anĭ aproapea şi un ficior ca di 12 — 13 añĭ. Cându lĕ sburii arumâneaşte nĕşĭ imigriră grĕceaşte açea ce-mĭ deade s'aduchescu că suntu greçi. După ună altă anviţai di iu suntu, iu mergu. Auşlu, un bărbat analtu, ghine faptu, cu perlu alăsat lungu piste-anumeri, mi-aspuse că ßinea di Previsa, că nĕsera dit ună hoară di-avĕrligă că era avut multu, ma că arbineşili miarsiră ună seară şi după çe li-arsiră casa, după çe li vătămară un ficior di 20 añĭ, lu alăsară ca puilu oarfăn, fără ca se-aibă ună cheatră să-şĭ arazimă fruntea. E... e... ficiorlu-a meŭ 'mĭ zicea, cu lăcrimile çe lĭ cădea tu cinuşe-a focluĭ, ßin di diparte multu şi va mergu multu ma diparte. Nu mi-arĕmase çiva tu patria mea. Afară di murmintili a ficiorilor şi ale niveaste.

Cându fugii blĕstimaĭ cerlu, aruncaĭ ţară cătrĕ hoară şi giuraĭ că vĕrnă oară nu va s'mitornu aclo iu nu armase di cât cinuşe după mine şi auşlu plângea di ti lua mila. Ficiorlu, un ficior muşat şi dulçe la faţă ca un cheruvim, plângea şi nĕs şi mi mutrea cu oclili a luĭ mări migdălaţĭ, lăĭ ca chisa. Era un ficior ahântu muşat ficiorlu acelĭ! Vĕrnăoară nu lu ogărşescu! Curat tip di grec. Părea un tip din vecliul timpu.

Cându 'ntrebaĭ auşlu çe are tu minte ca s'facă aşi oarfăn cum easte, nĕs îmĭ zîse că-s' feaçe ciritor.

Când avzîi acestu graiu mi cutremurai: că la armăñili a noştri nu-are ma urât blĕstem când çine-va si blastimă di cât să-ţĭ zîcă: la poarta mea s' ti ved că adaşti.

Io nu-li zîş alta-çiva di cât că façi ună mare crimă cu ficiorlu, că lu 'nveaţă s'lia calea-aestă. Nĕs suschiră ditru inimă şi-mi gri. Fără di nĕs nu pot ca s'fac çiva: io escu auş, fără putere; apoia io cântu cu lira, nĕs cu boaçea. Ah, s'lu-avzĭ! are ună boaçe paradisiacă, ună boaçi di anghil! Easte singurlu ficior çe 'mi-armaşe di şeapte çe avui!

Când auşlu vîzu că io ţineam multu tra s'lu-avdu cum cântă cu lira, o scoase din tisagă, li andreapse coardele şi acăţă s'cântă cu ahăt patos cu-ahântă jale şi lăcrimi căţĭ părea că avzĭ multu alăvdatle Omir. Ficiorlu cânta cu gura, ună gură dibirbiliu, boaçe di serafim. Cânteclu zîçea:

Câte steale are çerlu
Ahâte lacrimi am virsată
Di când te-a lasai pri tine
Previso, multu muşată.

Ahântă jale, ahăt caimo, ahântă melanholie nu aveam avzîtă tu a mea bană. Nicat di jale, mi-ascumşu faţa tu măni s'nu-mi se veadă lacrimile. Nĕşi cănta şi vimtul lĕ aduçae cânteclu diparte, diparte multu, poate până Previza. Maşi luna triçea piste noĭ albă şi mută ca ună bucată di marmură. După çe auşlu şi ficiorlu s'culcară eu, cari nu puteam sdormu, avzac canda dipriună cânteclu: «multe lăcrimi am virsată» şi lăcrimile a meale cădeau cum cade aroua dimineaţa piste lilice. Când luçeafirili trimura se-apună mi fură somnul şi agărşiĭ cu oclili plămţi, cu inima 'nfărmăcată. Şi toate aeste mi-aduc aminte ghine, trĕşi la Ciuca Roşă mi se tihisiră. Era primăveară — optu di Avril—anlu 1894.

Nuşi Tulliu

LA VATRĂ

Staŭ ca lailu ningă vatră
Tot mi şuţ şi mĭ-ancârtesc
N'am tu suflet lişureaţă,
N'am çiva ca s' mi hîrsesc.

II

Nu easte oară nu-ĭ minut
Si stau s' lĭaŭ arihati
S' duchescu că şi eŭ (avuĭ) am avut
Parti, di ameale ncati

III

Niţĭ prăvḑâli nu pistipsesc
Ca s' ducă ahindă greaţă
Cită aduc eu cu ah şi cu vaĭ
Cu plânḑerĭ şĭ cu lăvăţă.

IV

Aşteptu adĭ, aşteptu mâne
S' mi ved çiva ma ghini
Ma iar ca raclu tri nĭpoĭ
Mi duc marat di mine!

V

Fumealĭ am, niveastă am,
Vor s' mică tra s' bâneaḑă
Ţe s' fac cind saclu easti gol
Şi di foame tuţĭ ohteaḑă?

VI

Minḑăli mi fug di n'eap şi nu ştiŭ
Çe s' fac tu ahtari oară
Şĭ mĭ aspulbir caplu i sĭ aravd
Ninga di aestă oară?

VII

Sĭ aproachi ḑua vaĭ di eŭ
Cu vîr pără tu pungă
Câirĭă va s' daŭ si scot çiva
Trâ 'mecari can s' n'agĭungă

VIII

Niscandi orĭ mivini aşi
Si scot nâ boaţe zurlă
Si blastim crud pri aţel di n'sus
Çe n'are di noĭ milă

IX

Si li-aspun cum faci pri unli-avuţĭ
S' bâneaḑă cum s' lă vină
Şi pri alţĭ s' li alasă goli şi lipsiţĭ
Di foamie si s' dirină.

. . . .

X

O! Vaĭ di mini! çe zburasc?
Ah minḑăli-nĭ s'cyird..ti
Urfania! Doamne! cartă-mi
Urfania aduţi multi!

Iota Naum

ANECDOTA

Un amiră (imparat)ună oară eşi avinare.

Aclo l'acaţă una furtună şi din intâmplare dêde de câliva unuĭ ţĕran. Aest lŭ primi năuntru, li aşternu, şi li dêde ca s'macă şi s'bea, fără ca si scibă că este amiră.

După treacerea a furtunălieĭ, amiralu li mulţumi şi rugă pe ţăran s'caftă ceva de la el, că easte mult avut.

— Parale am, zice ţăranul, câte îmĭ lipsesc tră pânea di toate zilele.

— Atuncia caftă mĭ altu ceva

— Am treĭ feciori, zice ţĕranul, şi vreŭ ca pe unul s'l fac timisit (onest) ceritor, unul tĭmisit fur şi anant timisit criminal.

Amiralu sta pi minduire necăhisindaluĭ çe vrea s'ḑică ţĕranul şi l intreabă cu mare ciudie:

— Ia spune-mĭ, Domnule, că eŭ nu am avzită până astazi seasti că are şculiĭ d'iu s'easă; ceritori furi şi criminalĭ timisiţĭ.

— Şi a mia mi vine mirare cum tamam tine, çe escĭ din oraş nu scĭĭ că sunt ahtarĭ sculiĭ.

Ia si ţi a spun çe acăchisescu eu prin aeste sbóre:

Ceritor timisit easte preftul, care mâcă de la viĭ şi de la morţi şi tot timisit easte.

Fur timisit, easte avocatul, care fură ziua prânzul mare şi tot timisit s'acliamă.

Şi *Criminal timisit* easte iatrul care cu tuti că petrêçi multi tu lumea anamta, nu li easte frică de vêrun, că easte nimisit.

Amiralu mirat de respunsul ţĕranului dede sborul sa li facă vrerea.

Un Aromân de la Pind

Trì arădêre

Un general află in cale pe un Doctor şi-l întreabă: D-le Doctor, pitricuşi mulţi tu lumea anantă est'an.

Doctorul. Apropea câţĭ chiruşi tine tu polemlu (resbelul) di ma n'apoi.

Tipografia „Corpuluĭ Didactic" C. Ispăsescu & G. Brătănescu, Strada Academieĭ No. 30.